

ОРГАНІЗАЦІЯ ІНВЕНТАРИЗАЦІЇ АКТИВІВ У ПЕРІОД ВОЄННОЇ НЕВИЗНАЧЕНОСТІ: ПРОБЛЕМИ ТА НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ

ЧЕЧЕЛЬ Наталія, здобувач вищої освіти
Спеціальність 071 Облік і оподаткування
Полтавський державний аграрний університет

***Анотація:** Розглянуто специфіку організації та проведення інвентаризації активів підприємств у воєнний час як ключовий інструмент внутрішнього контролю, забезпечення фінансової стабільності та дотримання вимог податкового й бухгалтерського законодавства. Акцентовано увагу на особливостях документального оформлення передання майна Збройним Силам України, заміни матеріально відповідальних осіб, застосування дистанційних методів інвентаризації, а також виконання вимог органів податкового контролю. Обґрунтовано доцільність залучення незалежних фахівців і впровадження комплексних підходів, що дозволяють мінімізувати ризики втрат активів, невідповідності облікових даних і правових порушень у надзвичайних умовах воєнного стану.*

***Ключові слова:** інвентаризація, воєнний час, матеріально відповідальна особа, акт.*

Інвентаризація у воєнний час набуває особливого значення як ключовий механізм контролю та управління активами підприємств в умовах підвищеної невизначеності й ризиків, що супроводжують господарську діяльність у період воєнних дій. Нормативне регулювання цього процесу в Україні здійснюється на основі Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань від 02.09.2014 року № 879 [1] (далі – Положення № 879), яке визначає загальні принципи організації та проведення інвентаризації. Однак сучасна практика свідчить про необхідність адаптації цих норм до умов війни, коли традиційні процедури часто ускладнюються об'єктивними факторами. Наразі особливої уваги потребують випадки передання майна Збройним Силам України чи іншим державним органам, що зумовлює необхідність оформлення такого майна на відповідальне зберігання. За таких ситуацій інвентаризаційний опис складається на підставі акта приймання-передачі, який підтверджує факт передання та містить дані про власника, технічний стан, залишкову вартість і характеристики активів, що дозволяють ідентифікувати їх та узгодити з бухгалтерським обліком. Водночас практика мобілізації або передання активів третім особам доводить важливість суворого дотримання вимог Положення № 879 [1] задля належної документальної фіксації наявності та вартості майна.

Не менш складними є випадки, пов'язані зі зміною чи звільненням матеріально відповідальних осіб. Інвентаризація за таких обставин повинна проводитися у день приймання-передачі справ, а передача товарно-матеріальних цінностей здійснюється новопризначеній матеріально відповідальній особі або керівникові підприємства. Це забезпечує безперервність контролю та дотримання принципу персоніфікованої відповідальності. Обов'язковим є укладення письмового договору про повну матеріальну відповідальність, який може бути оформлений навіть із працівником, що виконує роботу дистанційно, за умови використання обладнання, наданого роботодавцем.

В умовах обмеженого кадрового складу інвентаризація може проводитися одноосібно керівником підприємства за участю залучених спеціалістів на умовах цивільно-правових договорів. Разом із тим, законодавство забороняє включати матеріально відповідальну особу до складу комісії з перевірки активів, що перебувають у її підпорядкуванні, що підкреслює необхідність залучення незалежних осіб для усунення конфлікту інтересів і підвищення достовірності результатів. Окремого розгляду потребують ситуації, коли члени інвентаризаційної комісії перебувають за кордоном або тимчасово непрацездатні. Хоча чинне законодавство не передбачає дистанційної інвентаризації, воно й не забороняє її. В умовах воєнного стану доцільним є впровадження відеофіксації процесу у режимі реального часу, що дозволяє членам комісії дистанційно спостерігати за перевіркою та підтверджувати інвентаризаційні описи. Для надання легітимності такій процедурі необхідно внести відповідні зміни до внутрішнього Положення про інвентаризацію, передбачивши порядок віддаленої перевірки, права й обов'язки учасників, місця проведення та технічні вимоги до обладнання.

Важливим завданням інвентаризації у воєнний час є й виконання вимог органів податкового контролю. Податкова служба може ініціювати перевірку основних засобів, товарно-матеріальних цінностей, грошових коштів і залишків активів незалежно від проведення планової інвентаризації. Такі перевірки є обов'язковими у визначених документах термінах та обсягах. Представники

контролюючих органів не беруть безпосередньої участі у процесі, але можуть бути присутні за згодою керівника. Результати інвентаризації фіксуються у відповідних актах і довідках, які подаються до податкових органів, що забезпечує обґрунтованість податкової звітності навіть у надзвичайних умовах.

Таким чином, інвентаризація у воєнний час виступає комплексним інструментом забезпечення фінансової, матеріальної та правової стабільності підприємств. Вона дозволяє ефективно контролювати стан активів, адаптувати процедури до реалій дистанційної роботи та обмеженого кадрового складу, гарантувати відповідність вимогам податкового й бухгалтерського законодавства. Практика засвідчує доцільність застосування інтегрованих рішень: документального підтвердження майна на відповідальному зберіганні, дистанційних методів інвентаризації з використанням відеофіксації, коректного оформлення заміни матеріально відповідальних осіб і залучення незалежних експертів. Усе це мінімізує ризики втрат, спотворення бухгалтерських даних і порушення податкового законодавства, створюючи надійну систему внутрішнього контролю в умовах воєнного стану.

Література:

1. Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань: Наказ Міністерства фінансів України № 879 від 02 вересня 2014 р. *Верховна Рада України*. URL: <http://www.rada.gov.ua> (дата звернення: 25.09.2025).

Abstract: *The paper examines the specifics of organizing and conducting asset inventory in wartime as a key instrument of internal control, ensuring financial stability, and complying with tax and accounting regulations. Particular attention is given to the documentation of asset transfer to the Armed Forces of Ukraine, the replacement of materially responsible persons, the application of remote inventory methods with video recording, and compliance with tax authority requirements. The study substantiates the relevance of engaging independent experts and implementing comprehensive approaches that minimize the risks of asset losses, discrepancies in accounting data, and legal violations under the extraordinary conditions of martial law.*

Keywords: *inventory, wartime, materially responsible person, act.*

***Науковий керівник – ЯЛОВЕГА Людмила,
к.е.н., доцентка кафедри обліку і оподаткування,
Полтавський державний аграрний університет
м. Полтава***